

Keltové a jejich jazyky 4

Moderní velština

**Lucie Vinšová
Masarykova univerzita 2017**

Velština je nejrozšířenější stále používaný keltský jazyk. Patří do skupiny **brythonských jazyků** společně s **bretonštinou** a **kornštinou**.

Velština je nyní aktivně používána asi půl milionem lidí žijících především v rurálních částech severního **Walesu**. Malé komunity lze nalézt ale i například v argentinské provincii **Chubut**.

I přes novodobé snahy rozšířit a podpořit velšský jazyk, počet mluvčích **neustále klesá** (podle sčítání lidu 2011 v UK, procento velšsky mluvčích kleslo z 20.8% (2001) na 19% (2011). Nicméně, celkový počet mluvčích (asi 582 000 lidí) je větší než počet mluvčích v roce 1991 (asi 508 000 lidí).

Bible byla do velšského jazyka přeložena biskupem z Llandaffu, **Williamem Morganem** v druhé polovině 16. století. Tento text se posléze stal na několik století vzorem gramatiky a slovní zásoby a dal základ moderní velštině.

Velština byla již ve středověku odsouzena jakožto jazyk sedláků a nevzdělanců a byla vyřazena z administrativy (od poloviny 15. století až do konce 20. století).

Během 19. století, veškeré vzdělávání ve Walesu bylo založeno na anglickém jazyce a to i na místech, kde žáci angličtině téměř nerozuměli. To mělo samozřejmě veliký vliv na kvalitu vzdělání. Na počátku 20. století se tato politika začala pomalu měnit ve prospěch velšského jazyka (**Aberystwyth** byl hlavním střediskem počátků moderního velšského vzdělávání).

V průběhu druhé poloviny 20. století, spolu se vznikem a rozšířením nacionalistických organizací (**Welsh language society**), podpora velštiny se značně rozšířila.

Meibion Glyndŵr (Glyndŵrovi synové)- teroristická skupina, jež měla na svědomí několik požárů letních domů bohatých Angličanů. Organizace nesla název podle posledního Velšana, který nesl titul Prince of Wales- **Owain Glyndŵr (1359-1415)**.

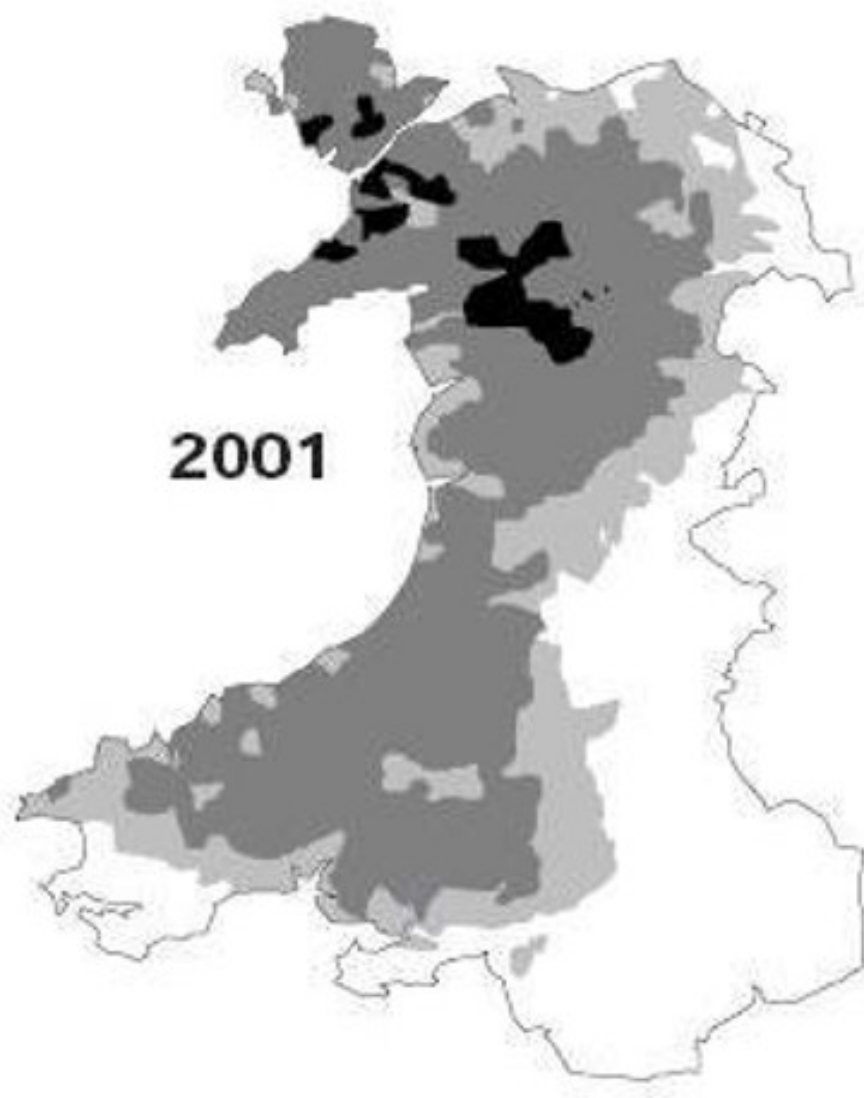
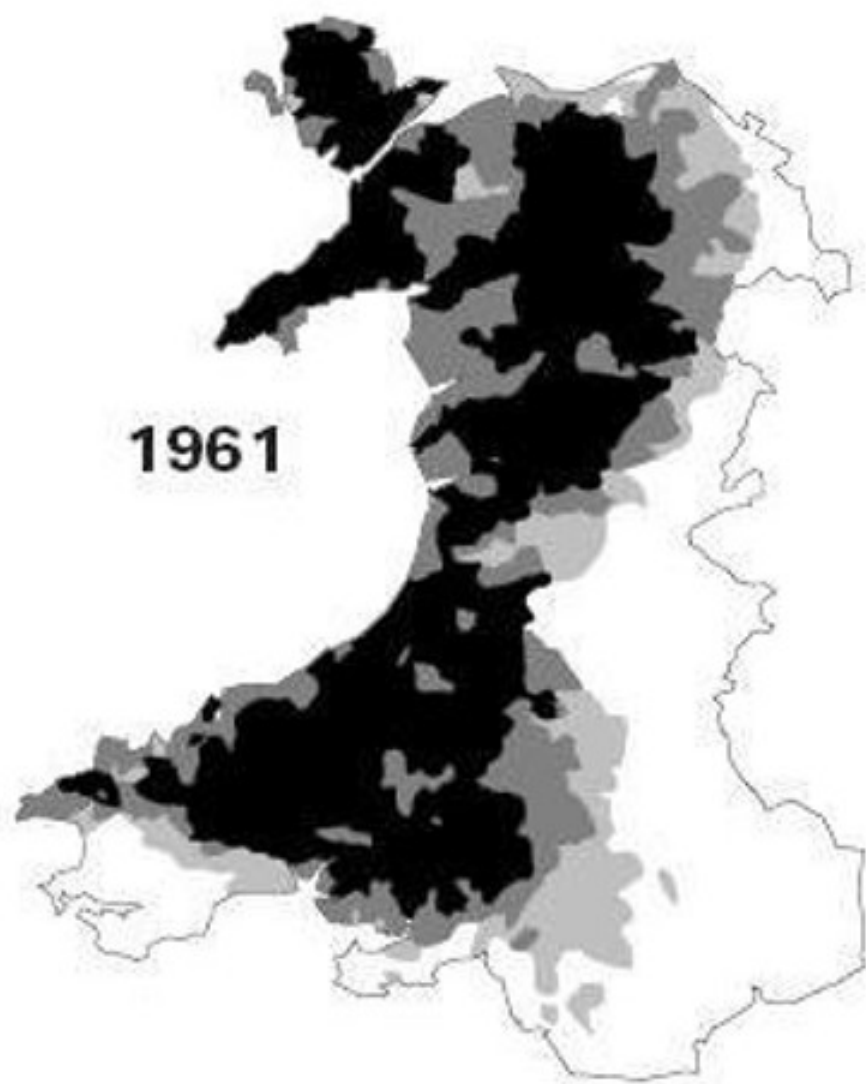
The Welsh Language Act v roce 1993 a **The Government of Wales act in 1998** zrovnoprávňují velštinu s angličtinou na všech úrovních společenského a právního života.

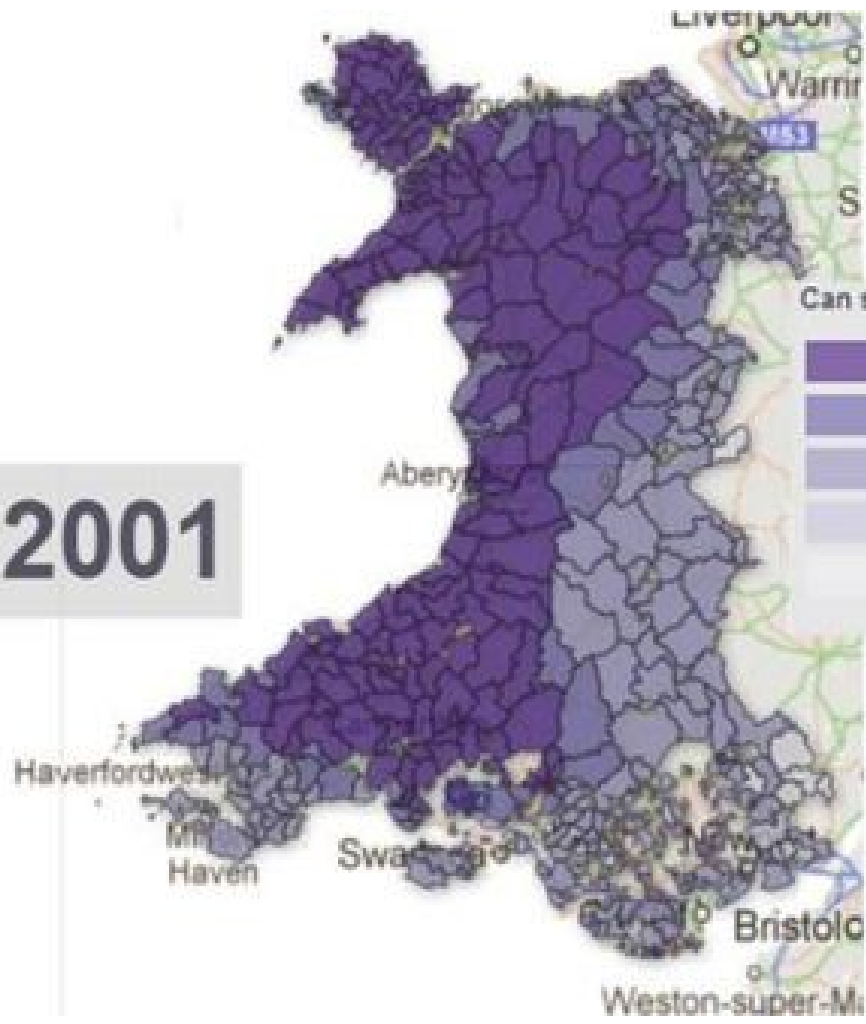
V **roce 2010, Welsh Assembly**, ustanovila pravidla, jež dále podporují používání velšského jazyka na území Walesu. Organizace pro služby veřejnosti i jiné společnosti mají podporovat velšský jazyk a používat jej při komunikaci s velšsky mluvícími klienty.

Dnes je veškeré vzdělávání na území Walesu možné absolvovat ve velštině. Děti z anglicky mluvících rodin mají povinnost absolvovat alespoň základní kurz velštiny jako L2. Schopnost mluvit velšsky je potřebná či alespoň žádoucí pro mnohé zaměstnání, zvláště pak pro práci ve vzdělávání, službách a zdravotnictví.

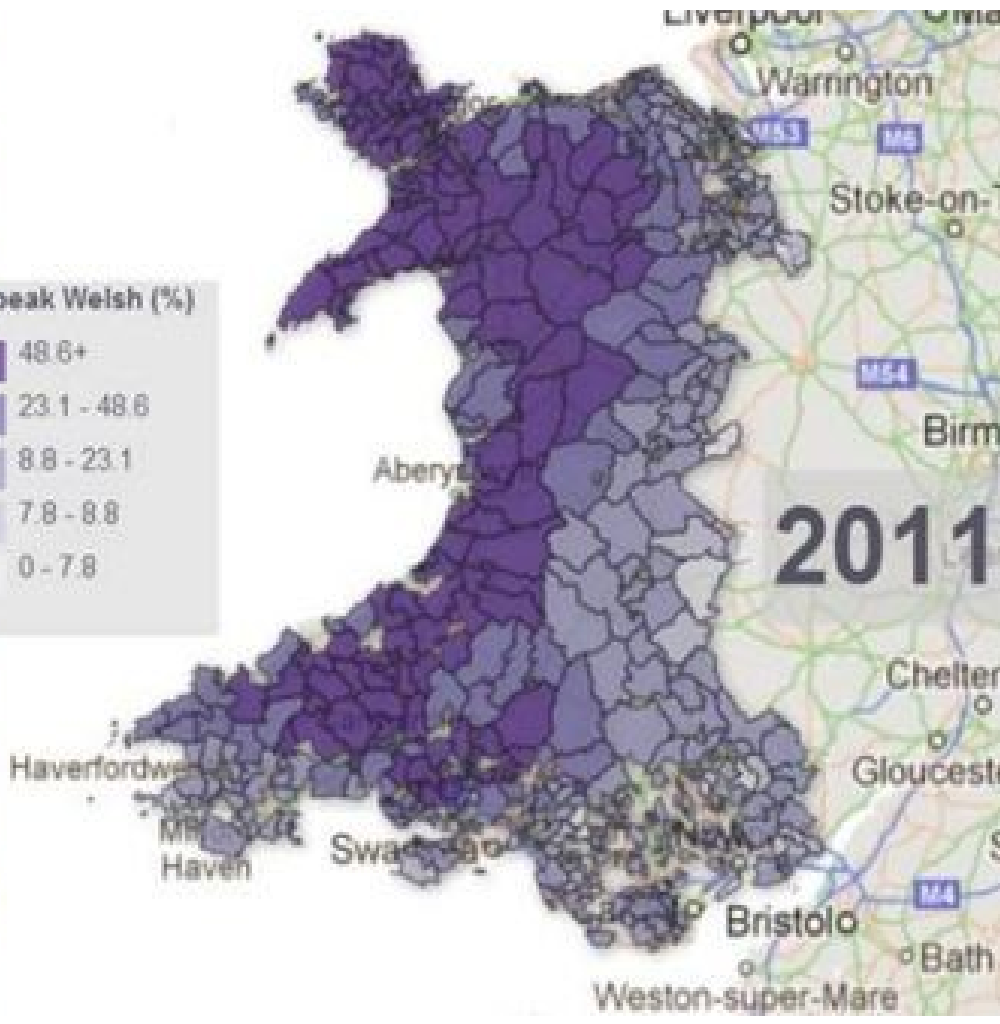

2001

2011

Pracovníci v břidlicových lomech se taktéž zasloužili o zachování velšského jazyka, neboť v dobách největšího rozkvětu břidlicového průmyslu používali velštinu nejen při práci, ale také při dalších aktivitách (odborné, poezie, divadlo). Vlastníci a hlavní manažeři břidlicových dolů však mluvili pouze anglicky (bylo třeba překladatelů), což přispělo k nespokojenosti, stávkám a nedorozuměním.

Břidlicový průmysl se pomalu rozrůstal do počátku 18. století a na vrcholu přetrval až do konce 19. století. Mezi největší břidlicové doly patřily **Penrhyn Quarry, Bethesda, Blaenau Ffestiniog** v severním Walesu (Snowdonia)

NID OES

BRADWR

YN Y TY HWN.

A little resume of the Welsh past in the romantic period

(From a Death to a View: The Hunt for the Welsh Past in the Romantic Period by Prys Morgan)

17th century- Wales was considered *one of the merriest and the happiest countries in the world... but now (18th) has become one of the dullest* (Edward Jones, *The Bardic Museum*)

In the 18th century, the interest of the traditional festivals (bonfires on Samhain f.e) significantly subsided (religious reasons- Welsh Methodist revival- evangelical revival). Folk songs were substituted with religious hymns etc.

Eisteddfod- “session”

First held in Cardigan by Lord Rhys (one of the last princes of South Wales) in 1176.

The bardic meetings called eisteddfodau were then revived in 1770.

1819 eisteddfod held in Carmarthen – the Gorsedd of Bards of the Island of Britain was first introduced. Gorsedd “throne”- invention of Edward Williams- called Iolo Morganwg

The revival of Welsh and dictionaries

Late 17th and early 18th century saw a great increase of books published in Welsh

Growing number of compact Welsh dictionaries

John Walters- great dictionary in 1770, also published a manifesto of Welsh scholars- *A Dissertation on the Welsh Language*

In this period, many new Welsh words were invented (John Walters and Iolo Morganwg) (geiriadwr f.e.) (Some Celtomaniacs claimed that Welsh was the root of all languages and would, if thoroughly analyzed yield the secrets of mankind's primeval language).

Pughe`s (William Owen Pughe- 1759-1835) copious dictionary and grammar book (1795 and 1803)- he found word for every possible nuance in any language, invented many words like “general plenty” *cyngabad* , the dictionary consists of more than one hundred thousand entries.

Iolo Morganwg (Edward Williams)

1747-1826

Welsh antiquarian, poet, collector of medieval Welsh literature and literary forger.

He had a lasting impact on Welsh culture- *gorsedd*, modern mythology, stood at the creation of the neo-druid movement.

Belief that druidism is against burying diseased bodies- started modern cremation (the way the myth of druidic sacrifice influenced our modern way of life).

Changed view on landscape: In the 19th century, the new romantic view of the rugged Welsh landscape appeared (first brought with the tourists). In the centuries before, the mountains were considered hostile and they were seen as a punishment meted out by the Almighty to the Welsh for past sins. ("Giving each stick and stone historical and human interest") Legends about places like Beddgelert quickly sprang into existence.

The story of Madoc

Madoc- the son of Prince Owain Gwynedd was not pleased with the quarrels between the gentry in North Wales and left home on his ship *Gwennan Gorn* for the west seas in 1170. By chance he managed to discover America. He returned to Wales, gathered some of his companions and returned to America. Since then, no one heard of him again. His descendants were believed to intermarry with the Indians and continue living in the Wild West.

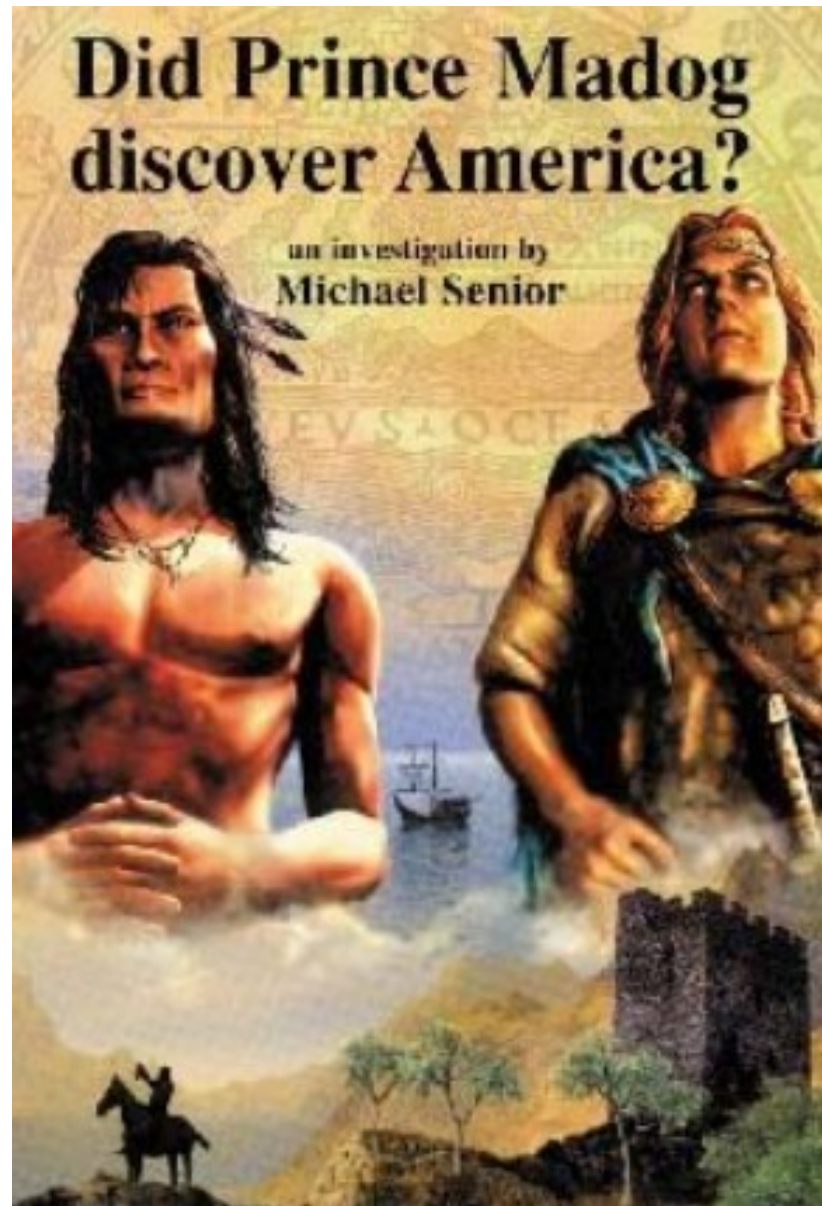
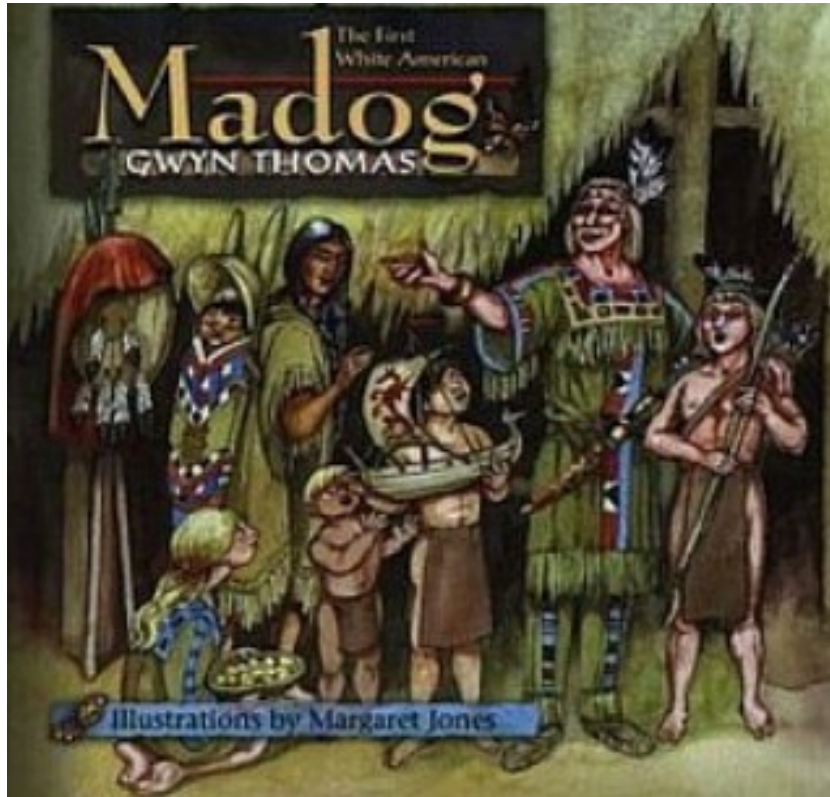
The legend was used by the Tudors in the 16th century to undermine Spanish claims to rule North America.

In the 18th century- the myth was rekindled by the American Revolution and a strong movement for Welsh emigration to America to set up a Welsh speaking colony.

It caught imagination of the London Welsh circles- Iolo Morganwg forged many documents to prove that Madoc`s descendants were alive and Welsh-speaking.

Pughe started a “Madogian” society to launch an expedition, which Iolo agreed to lead. When John Evans signed up, ready to go, Iolo made excuses and stayed home. John Evans went, however, and made contact with Mandan Indians, but had to report back that they were not Welsh speaking.

The Madogian movement caused considerable Welsh emigration to America.

Hedd Wyn (jméno znamená ve velštině „požehnaný mír“)

(1887-1917)

Občanským jménem **Ellis Humphrey Evans**, narozen v **Trawsfynydd**.

Hedd Wyn byl velšský básník, jenž zemřel v prvním dni bitvy u Passchendaele (západní Flandry v Belgii) během první světové války.

Psal romantickou a proti-válečnou poezii, inspiraci nalézal zvláště v pastevectví.

Své první křeslo barda (největší vyznamenání velšské poezie, **Cadair y Bardd**) vyhrál na regionálním **eisteddfod** v **Bala**. Později zvítězil v mnohých dalších soutěžích eisteddfod po celém Walesu.

Po smrti získal další bardské křeslo in memoriam, tentokrát v celonárodním eisteddfod roku 1917.

Eisteddfod: velšský festival poezie, literatury a hudby. Tradice eisteddfodau se zrodila, v podobném projevu, jaký známe dnes, již ve 12. století.

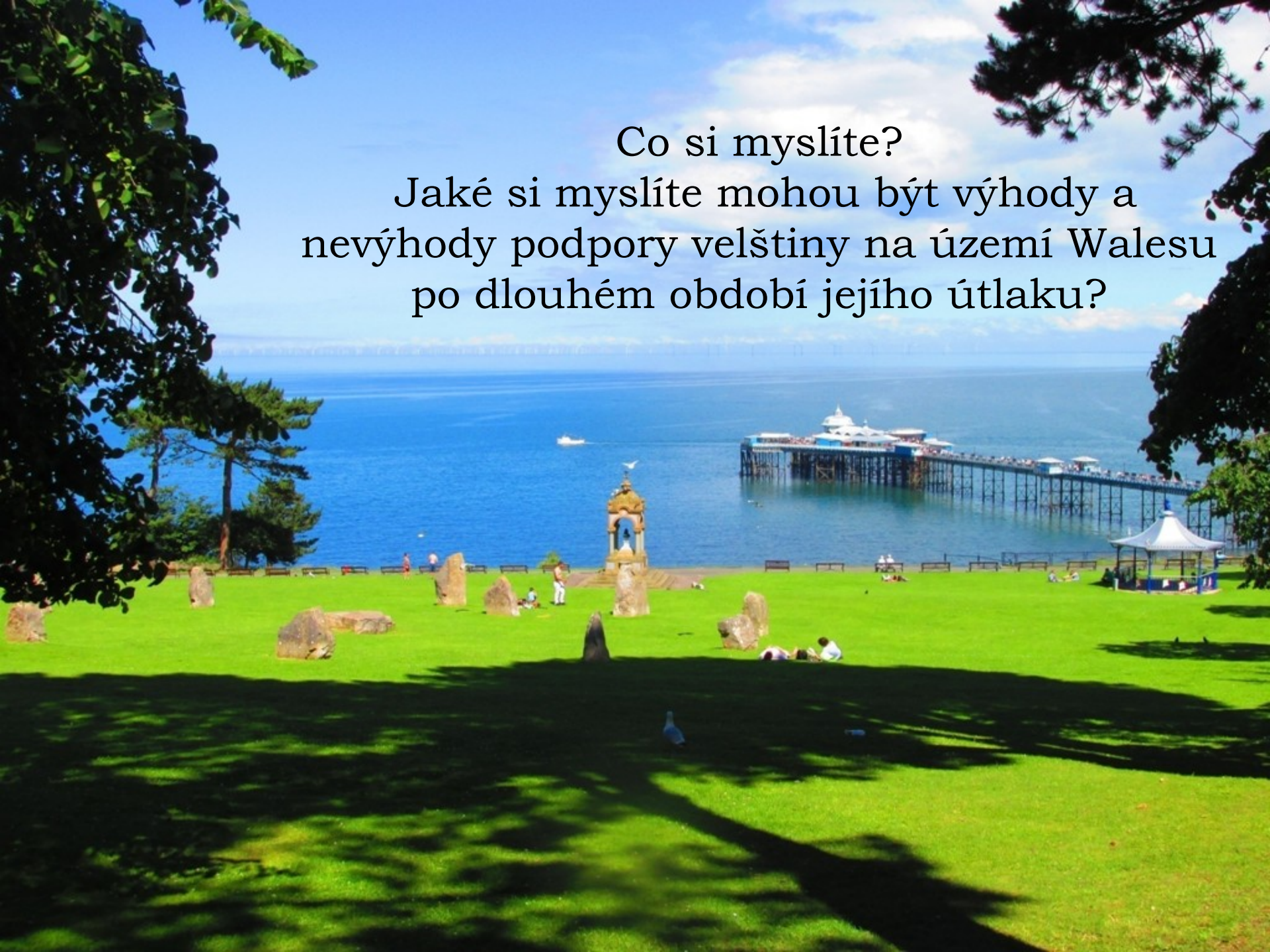

Hedd Wyn

Co si myslíte?
Jaké si myslíte mohou být výhody a
nevýhody podpory velštiny na území Walesu
po dlouhém období jejího útlaku?

A reader of the Guardian writes an opinion on Welsh language education:

In Wales, children are educated in English or Welsh and make friends and socialize exclusively with their co-linguists. Moreover, the Welsh Language Act effectively forces all public sector employers to specify “an ability to speak Welsh is desirable” on all vacancies, giving Welsh-speakers preferential opportunities, even in workplaces where Welsh is never used. Eventually English-only speakers – who make up 85% of Wales’s population – will realize that they are now second-class citizens in their own country. It should also be remembered that Wales has the worst-performing education system in the UK. The fact that all English-medium secondary schools are compelled to put their students through a five-year Welsh course is never mentioned as a contributory burden. And all the political parties in Wales support this ticking social time-bomb. Everyone in Wales speaks English. English is what unites us.

Hlavní dialekty moderní velštiny

Různost dialektů velštiny je nejvíce patrná z **rozlišné slovní zásoby** v různých regionech Walesu. Existují však také malé fonetické a gramatické rozlišení. Nejpatrnější je rozdělení velštiny na severní a jižní dialekt, existují však i velmi patrné rozdíly i mezi západem a východem. Na ostrově Anglesey se také dají nalézt specifické místní varianty. Zatímco tzv. jižní velština je gramatickým standardem jazyka, nejvíce používané jsou severní dialekty.

Pět hlavních dialektů velštiny:

Gwendodeg – severo-západní Wales

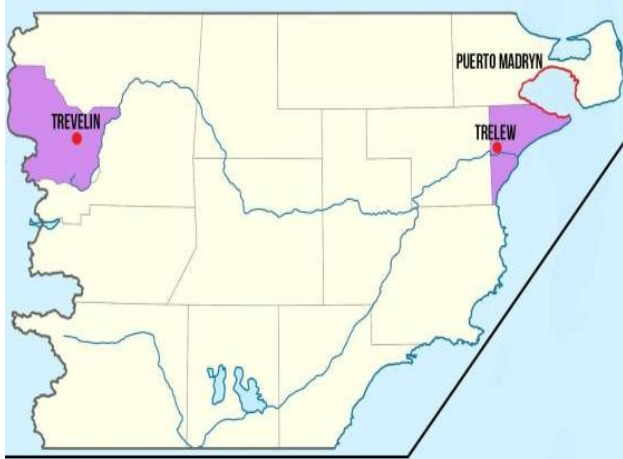
Powyseg – severo-západní a severní část středního Walesu

Iaith Sir Benfro – severní Pembrokeshire Wales

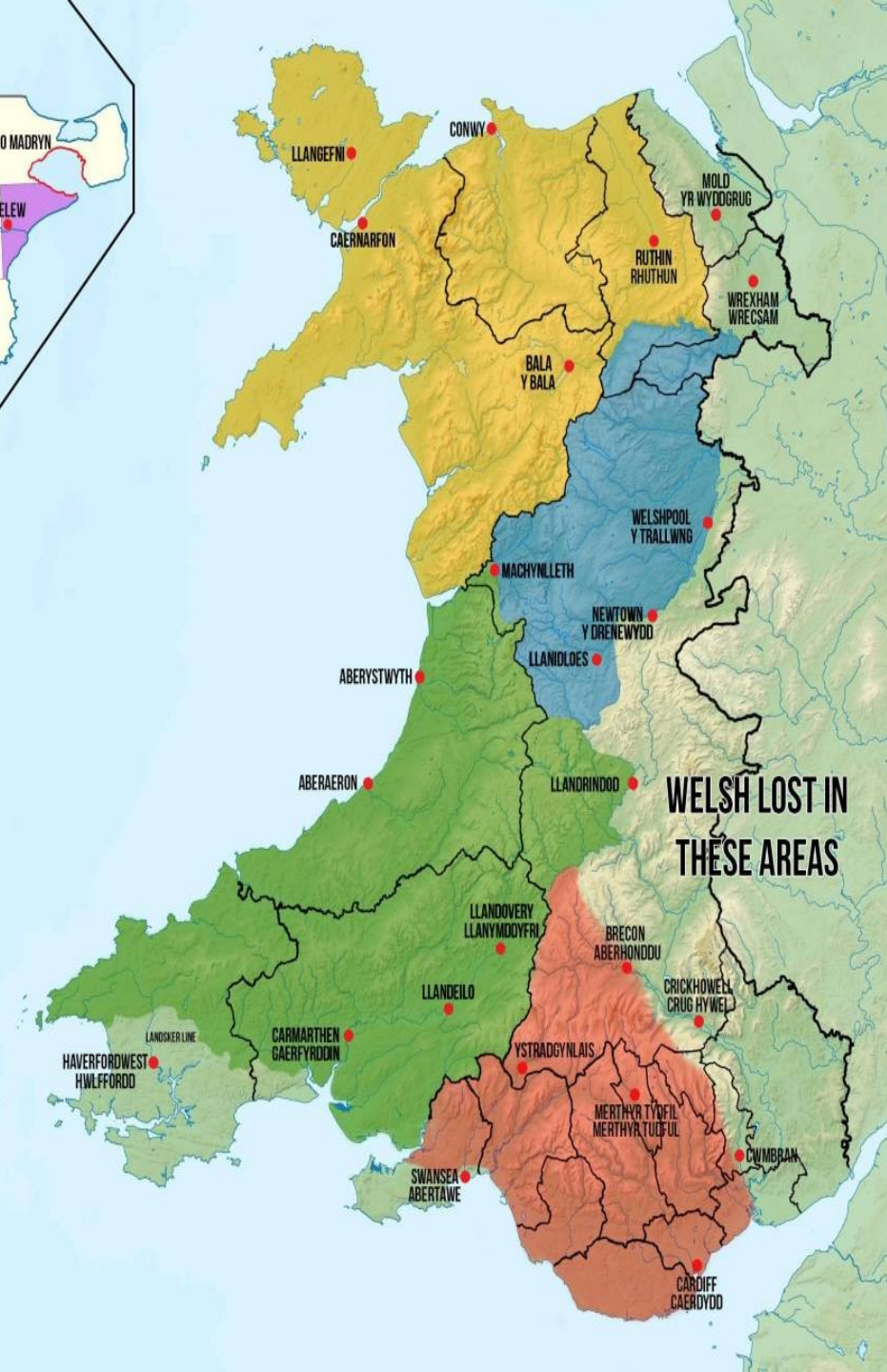
Dyfedeg – jih středního-Walesu (Dyfed)

Gwenhwyseg – jižní a jiho-východní Wales

Y WLADFA GYMREIG, ARGENTINA.

- Y WYNDODEG
- Y BOWYSEG
- Y DDYFEDEG
- Y WENHWYSEG
- PATAGONIAN WELSH

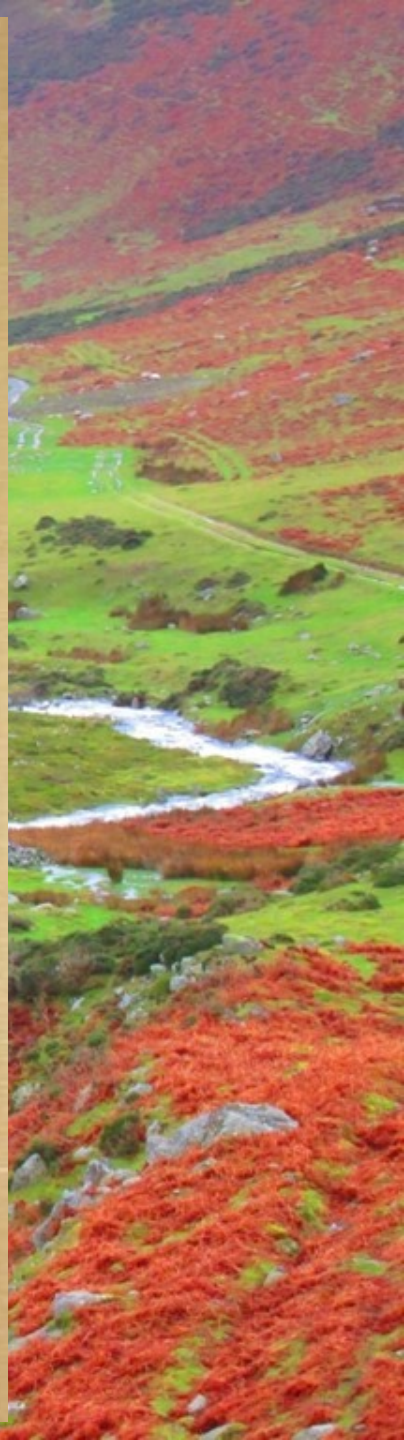

<u>English</u>	<u>south Wales</u>	<u>north Wales</u>
<u>boy</u>	<u>crwt/bachgen</u>	<u>hogyn/bachgen</u>
<u>girl</u>	<u>merch</u>	<u>hogan (NW), geneth (NE)</u>
<u>milk</u>	<u>llaeth, /llâth/</u>	<u>llefrith</u>
<u>you are</u>	<u>dych chi</u>	<u>dach chi</u>
<u>woman</u>	<u>menyw</u>	<u>dynes</u>
<u>is not</u>	<u>dyw</u>	<u>dydy</u>
<u>is</u>	<u>yw</u>	<u>ydy</u>
<u>liking</u>	<u>hoffi/licio</u>	<u>licio/hoffi</u>
<u>he is</u>	<u>mae e, /ma' e/</u>	<u>mae o</u>
<u>you (singular, informal)</u>	<u>ti</u>	<u>ti, chdi</u>
<u>hi, hey, how are things?</u>	<u>/shwmae/</u>	<u>s'mae</u>
<u>want, (wanting)</u>	<u>eisiau, /isia/, /isie/, (moyn)</u>	<u>isio</u>
<u>grandfather</u>	<u>tadcu</u>	<u>taid</u>
<u>now</u>	<u>nawr</u>	<u>rwan</u>
<u>out</u>	<u>allan</u>	<u>más</u>

□

Y WYDDOR (*The Alphabet*)

	A a	B b	C c	Ch ch							
<small>AFAL</small>	<small>APPLE</small>	<small>BARD</small>	<small>BARD</small>	<small>CATH</small>	<small>CAT</small>	<small>CHWILEN</small>	<small>BEETLE</small>				
D d	Dddd	E e	F f	Ff ff	G g						
<small>DERWYDD</small>	<small>DRUID</small>	<small>EI DOEFAID</small>	<small>THE SHEEP</small>	<small>FRYR</small>	<small>EAGLE</small>	<small>Y FEGIN</small>	<small>THE BELLEON</small>	<small>FFWLBART</small>	<small>POLEGAT</small>	<small>GAFR</small>	<small>GOAT</small>
Ng ng	H h	I i	L l	Ll ll	M m						
<small>NYTHEY</small>	<small>MY BONE</small>	<small>HIRLAS</small>	<small>DINNYN</small>	<small>YFANN</small>	<small>ICN</small>	<small>DAULEW</small>	<small>TWO LICKS</small>	<small>LLEWOG</small>	<small>FOX</small>	<small>MWTALCK</small>	<small>BACKING</small>
N n	O o	P p	Ph ph	R r	Rh rh						
<small>NYTH</small>	<small>NEST</small>	<small>OEN</small>	<small>LAMB</small>	<small>PAUN</small>	<small>PEACOCK</small>	<small>PRONT</small>	<small>THE MOOR</small>	<small>ROBIN</small>	<small>GOCH</small>	<small>RHAW</small>	<small>SHOVEL</small>
S s	T t	Th th	U u	W w	Y y						
<small>SACH</small>	<small>SACK</small>	<small>TARIAN</small>	<small>SHIELD</small>	<small>THELYN</small>	<small>HARR</small>	<small>UCHEDYDD</small>	<small>LARK</small>	<small>WYAU</small>	<small>EGGS</small>	<small>YCHAIN</small>	<small>OXEN</small>
<small>Letters upon some Manuscripts in Wales 6th to 10th Centuries.</small>											
<small>THE BETHULSION. (OGHAM ALPHABET)</small>											
<small>Letters upon some Manuscripts in Wales 6th to 10th Centuries.</small>											
<small>COELPHEN Y BEIRDO.</small>											
<small>AAAAADDDBBB CCDDDEEEFF FFFGGSSZZZZ</small>											
<small>Λ Λa λ b c Kch > d Ddd Vv e ff ff c g</small>											
<small>⊗ ng h h i i l l ll m n n n nh o o o p</small>											
<small>n ph r r th th s s t t u u v v w w wh y y</small>											

Short vowels (*Llafariaid fyr*)

	a	e	i	o	u	w	y
North	[a]	[ɛ]	[ɪ]	[ɔ]	[ɨ]	[ʊ]	[i/ə]
South	[a]	[ɛ]	[ɪ]	[ɔ]	[ɪ]	[ʊ]	[ɪ/ə]

Long vowels (*Llafariaid hir*)

	â	ê	î	ô	û	ŵ	ÿ
North	[ɑ:]	[e:]	[i:]	[o:]	[ɨ:]	[u:]	[i:/ə]
South	[ɑ:]	[e:]	[i:]	[o:]	[i:]	[u:]	[i:/ə]

Diphthongs (*Deuseiniau*)

	ae	ai	au	aw	ei	eu	ew	ey
North	[ɑi]	[ai]	[ai]	[au/ɑu]	[əi]	[əi]	[ɛu/eu]	[əi]
South	[ai]	[ai]	[ai]	[au]	[əi]	[əi]	[ɛu]	[əi]
	iw	oe	oi	ou	ow	uw	wy	yw
North	[ɪu]	[ɔi/ɔ:i]	[ɔi]	[ɔi/ɔ:i]	[ɔu]	[ɨu]	[ɔi/ɔ:i]	[ɨu/əu]
South	[ɪu]	[ɔi]	[ɔi]	[ɔi]	[ɔu]	[ɪu]	[ɔi]	[ɪu/əu]

Consonants (*Cytseiniaid*)

b	c	ch	d	dd	f	ff	g	ng	h	l
[b]	[k]	[ç]	[d]	[ð]	[v]	[f]	[g]	[ŋ]	[h]	[l ^v /l]
ll	m	n	p	ph	r	rh	s	t	th	
[l]	[m]	[n]	[p]	[f]	[r]	[r̥]	[s/ʃ]	[t]	[θ]	

UNED RAGARWEINIOL B
PRELIMINARY UNIT B

Deialog

1. yn y caffi

A. S'mae? Sut dach chi heddiw?

B. Iawn diolch

A. Be' dach chi isio i yfed?

B. Ga' i banad o de, plis?

A. Dach chi isio cacen?

B. Mmm, oes plis

A. (wrth y gweinydd) Ga' i un te, un coffi a deg éclair, os gwelwch chi'n dda?
(to the waiter)

2. yn y dafarn

A. S'mae? Sut dach chi heno?

B. Iawn diolch.

A. Be' dach chi isio i yfed?

B. Ga' i beint o lager, plis?

A. Dach chi isio leim?

B. Dim diolch

A. (wrth y barman) Ga' i beint o lager a hanner o lemonêd, os gwelwch chi'n dda?

3. yn y tŷ

A. Dach chi isio panad?

B. Oes plis.

A. Te 'ta coffi?

B. Panad o goffi, plis. Diolch yn fawr.

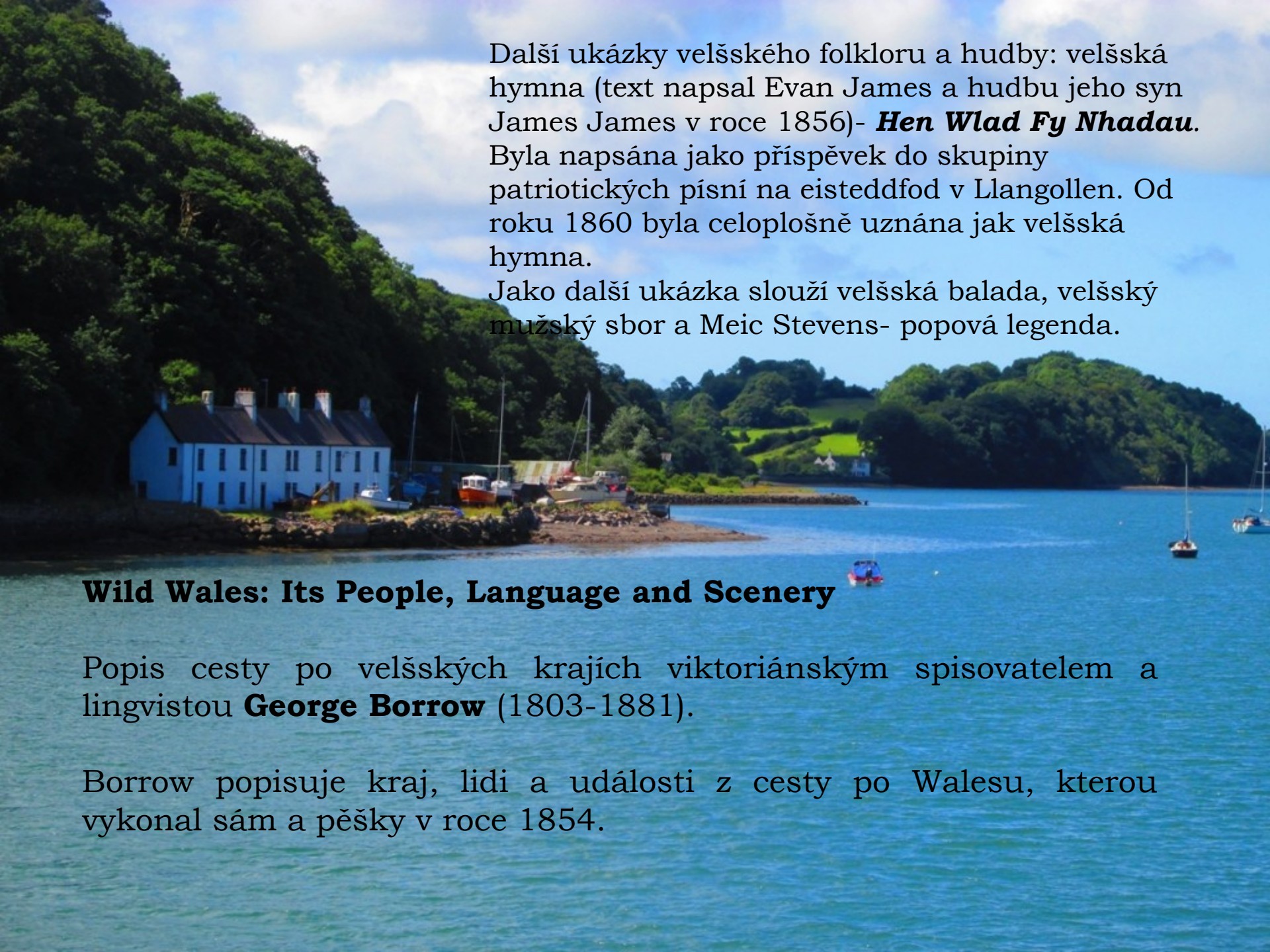
A. Dach chi isio llefrith a siwgr?

B. Tipyn bach o lefrith a chwech siwgr.

A. Dyma chi. Dach chi isio bisgeden?

B. Dim diolch. Dw i'n slimio.

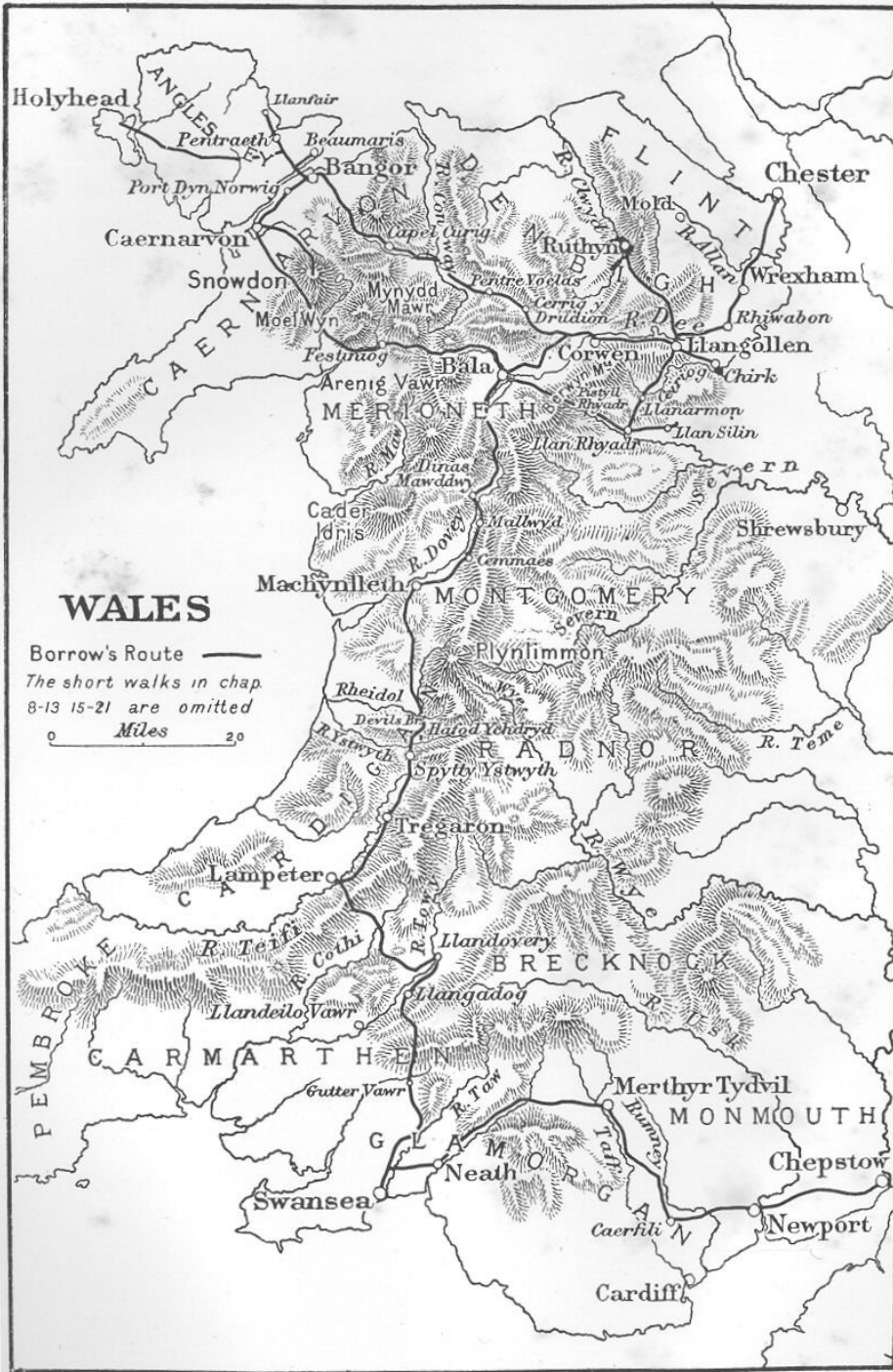
Další ukázky velšského folkloru a hudby: velšská hymna (text napsal Evan James a hudbu jeho syn James James v roce 1856)- ***Hen Wlad Fy Nhadau***. Byla napsána jako příspěvek do skupiny patriotických písní na eisteddfod v Llangollen. Od roku 1860 byla celoplošně uznána jak velšská hymna.

Jako další ukázka slouží velšská balada, velšský mužský sbor a Meic Stevens- popová legenda.

Wild Wales: Its People, Language and Scenery

Popis cesty po velšských krajích viktoriánským spisovatelem a lingvistou **George Borrow** (1803-1881).

Borrow popisuje kraj, lidi a události z cesty po Walesu, kterou vykonal sám a pěšky v roce 1854.

Trasa George Borrow napříč
Walesem 1854.

© 2017 Google

Llandudno
Colwyn Bay

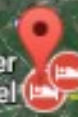
Rhyll
Bodelwyddan

Holywell

Ellesmere Port

Northwich

The Chester
Grosvenor Hotel
Refined hotel with...

DoubleTree by Hilton
Hotel & Spa Chester
18th-century manor...

Llanrwst

Ruthin

Llay

Bunbury

Nantwich

Betws-y-Coed
Gwydir
Forest Park

Wrexham

Corwen

Llangollen

Whitchurch

Glyn Ceiriog Chirk

Bala

